

**TREATY OF FRIENDSHIP, GOOD-NEIGHBOURLINESS AND COOPERATION
BETWEEN THE REPUBLIC OF MACEDONIA AND THE REPUBLIC OF BULGARIA IN
THE LIGHT OF INTERNATIONAL LAW OF TREATIES**

Janko Bachev

Associate professor, Faculty of Law, International Slavic University
president@edinstvenamakedonija.mk

Abstract

The Treaty for friendship, good-neighbourliness and cooperation between the Republic of Macedonia and the Republic of Bulgaria was signed in Skopje, on 1 August, 2017. The treaty still causes legal and political controversies regarding the legality and erasure of the Macedonian nation, language, history and culture. Hence, the question that I am exposing is interesting and important for the Macedonian people and Macedonian state and for interesting of the International law from the aspect of its content and a way the legal principles spill over into Political ones.

Keywords: The Treaty between Macedonia and Bulgaria, legal basis, International law of Treaties

**ДОГОВОРОТ ЗА ПРИЈАТЕЛСТВО, ДОБРОСОСЕДСТВО И СОРАБОТКА МЕЃУ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА ВО СВЕТЛИНА НА
МЕЃУНАРОДНОТО ДОГОВОРНО ПРАВО**

Јанко Бачев

Вонреден професор, Правен факултет, „Меѓународен славјански универзитет“
president@edinstvenamakedonija.mk

Апстракт

Договорот за пријателство, добрососедство и соработка меѓу Република Македонија и Република Бугарија е склучен во Скопје на 1 август 2017 година. Договорот сè уште предизвикува правни и политички контроверзии во однос на легалноста и негирањето на македонската нација, јазик, историја и култура. Оттука, прашањето што го изложувам во трудот е интересно и важно за македонскиот народ и македонската држава и од интерес во меѓународното право од аспект на неговата содржина и начинот на кој правните принципи се прелеваат во политички.

Клучни зборови: Договор меѓу Македонија и Бугарија, правна заснованост, меѓународно договорно право.

Вовед

Република Македонија и Република Бугарија на 1 август 2017 година во Скопје склучија Договор за пријателство, добрососедство и соработка меѓу Република Македонија и Република

Бугарија (од практични причини понатаму во текстот се користи терминот „Договорот меѓу Македонија и Бугарија“ или само „Договорот“). Не е претерување да се рече дека со Договорот меѓу Македонија и Бугарија се откажуваме целосно од грижата за Македонците во Пиринска Македонија и дека договорот е илустрација на едно тешко предавство на основните начела и норми на меѓународното апсолутно задолжително право (*ius cogens*). Договорот наместо да биде она за што беше еуфорично најавен, да придонесе за зближување на двете држави и отворање на патот за членство на Македонија кон Европската Унија, се претвори во добра основа за војна од бугарска страна за негирање на македонската нација, идентитет, јазик, историја и култура.

1. Договорот меѓу Македонија и Бугарија и меѓународното право

1.1. Договорот и документите на ООН, ОБСЕ и СЕ

Пред да го изложам Договорот меѓу Македонија и Бугарија во светлината на меѓународното право, постојат некои прашања од прелиминарна, но суштинска природа кои сметам дека треба да бидат разгледани накратко, за да се добие правилна слика. Договорот претставува спогодба за уредување на бројни прашања во иднина како што се соработка во рамките на меѓународните универзални и регионални организации – Обединетите Нации (ОН), Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ), Советот на Европа (СЕ) и други, соработка во областа на европската и евроатланската интеграција, соработката во Југоисточна Европа, остварување средби меѓу органите на двете држави на различни нивоа, остварување на услови за најшироко движење на стоки, услуги и капитал, туризмот, олеснувањето на царинските и граничните формалности за патници и стоки, усовршувањето на транспортните врски и комуникации, соработка во областа на културата, образованието, здравството, социјалната грижа. Оттаму, Договорот на прв поглед изгледа како спогодба за партнерство меѓу две држави кои градат сојузнички односи како највисок степен на блискост. Меѓутоа, во пракса ќе произлезе дека ова е само параван за вистинските намери на договорните страни. Под закрила на договорот, Бугарија прави обид за присвојување личности и настани од македонската историја и целосно негирање на македонската нација, јазик и култура. Многу е веројатно дека договорните страни свесно го направиле договорот со предмет на уредување на широк круг на прашања, со цел да ја замаглат вистинската суштина на договорот за откажување на македонската држава од грижата за Македонците во Пиринска Македонија, започнување на процес на подарување на македонската средновековна и илинденската историја на Бугарија со целосно негирање на континуитетот на македонскиот народ и негово сведување на нова измислена нација од 1944 година. Впрочем, за бројните прашања спомнати погоре од разни области на општественото живеење кои се предмет на договорот, во периодот 1992-2010 се склучени дури 37 спогодби меѓу македонски и бугарски влади кои се ратификувани од македонското Собрание согласно домашната уставна процедура за ратификација на меѓународни договори (*Собрание на Република Македонија - Парламентарен институт, јуни, 2017*). Значи, произлегува дека клучно во договорот е прашањето околу националниот карактер на Македонците, а не бројните други прашања во договорот како параван и за кои, како што е спомнато погоре веќе постојат македонско-бугарски спогодби. Поточно, клучно е прашањето за целосно обезличување и сведување на Македонците на нова нација од 1944 година. Затоа, за договорот може да се каже дека е неприменлив низ призмата на историските процеси и односите меѓу двете држави кои се сведуваат на целосно негирање на се што е македонско од страна на Бугарија. Оттука, при ваква состојба на работите, во услови кога Бугарија одбива да го признае постоењето на посебна македонска нација, јазик и историја и кои ги смета за дел од бугарската историја, поради овие историски околности нерепално е да се очекува да биде исполнет договорот од македонска власт со национална определба, со што, во иднина не може да се очекува постоење на блиски и пријателски односи меѓу двата народи и држави. Освен исклучително, историските аспекти за целите на овој труд, ќе бидат оставени настрана, а основното прашање е изложување на договорот во светлина на меѓународното право.

Да го симнеме сега договорот на теренот на меѓународното право. Веднаш да кажеме дека гледано и од меѓународно правен аспект договорот е неприменлив како меѓународен акт.

Меѓународните договори како израз на волјата на неговите субјекти се склучуваат во согласност со меѓународното право, со цел да создадат реципрочни права и обврски за договорните страни. Меѓутоа, договорот не е симетричен во однос на двете договорни страни и во основа содржи обврска само за Македонија како една од договорните страни за рedefинирање на македонската нација и историја во смисла дека се заснова на заедничка бугарска основа, односно, македонски личности и настани стануваат заеднички со Бугарија преку нивното заедничко чествување (член 8 став 3) како и откажување од грижата за Македонците во Пиринска Македонија (член 11 точка 5). Поточно, досегашната пракса од применувањето на договорот покажува дека прво, Македонија е заемно согласна, свои, исклучиво македонски настани и личности од средновековниот и илинденскиот период (до АСНОМ 1944), заеднички да ги чествува со Бугарија како заеднички личности и настани од историјата, или, со други зборови, се врши подарување на македонски историски личности и настани на Бугарија и второ, Македонија со обврската дека нема да се меша во Бугарија околу заштита на статусот и правата на лицата кои не се државјани на Македонија, а во услови на постоење на бројно македонско население во Пиринска Македонија кои се бугарски државјани, може сосема основано да се изведе аргументот за откажувањето на македонската матична држава за грижата за Македонците во Пиринска Македонија.

Притоа, нема договорна обврска и за бугарската страна во однос на признавањето и почитувањето на правата на Македонците во Пиринска Македонија. Општо познато е дека постојат 16 пресуди на Европскиот суд за човековите права во Стразбур во корист на Македонците во Пиринска Македонија, но, иако секоја земја членка на Советот на Европа е обврзана да ги спроведува пресудите на Судот, вклучително и Бугарија, која иако меѓународно правно е обврзана, засега одбива да ги спроведе овие пресуди и „како ќе се одвиваат работите во секој конкретен случај треба министерскиот совет да си обезбеди, а не Судот“ (Роберт Спано, 2021). Се чини дека со договорот, првата страна – Бугарија е субјект со полн меѓународен договорен капацитет, а втората страна – Македонија како да има меѓународен договорен субјективитет од посебен вид бидејќи во Договорот де факто наликува на држава ставена под старателство на некоја друга држава или меѓународна организација. Поточно, државите се суверено еднакви според меѓународното право, а еднаквоста би требало најмногу да доаѓа до израз токму при склучувањето на меѓународните договори. Меѓународните договори како израз на волја на неговите субјекти се склучуваат во согласност со меѓународното право, со цел да создадат реципрочни права и обврски за договорните страни, но, во случајот, договорот како што е изложено погоре не е симетричен во однос на двете страни со што е нарушен меѓународно правно признатиот- статус на Македонија како меѓународен субјект со полн договорен капацитет. Во Договорот воопшто не се спомнува македонскиот народ а за Бугарија е општо познато дека таков народ не постои, но, македонската страна очигледно истакнувањето на македонски народ сметала дека би било провокација иако се работи за договор за соработка а соработуваат меѓу себе народите, во случајот македонскиот и бугарскиот народ. Односно, во договорот не се спомнува македонски народ, македонскиот јазик нема своја посебност туку се спомнува како „уставен јазик“, нема грижа за Македонците во Пирин, што значи дека договорот не создава реципрочни права и обврски за страните – договорници и тој (договорот) е асиметричен, со права за Бугарија и обврски за Македонија.

Содржински, договорот има преамбула и нормативен текст распореден во 14 членови. Меѓународно правно гледано постои контрадикторност на преамбулата и одредени делови од нормативниот дел од договорот. Имено, во преамбулата се содржани меѓународно правно признатите принципи и начела на соработка меѓу државите врз основа на меѓусебното почитување, доверба, разбирање и добрососедство со повикувањето на принципите од Повелбата на Обединетите нации и документите на Организацијата за безбедност и соработка во Европа, како и демократските принципи содржани во актите на Советот на Европа. И дотука се е во ред. Меѓутоа, во нормативниот дел одредбите се во директна спротивност со прокламираното во Преамбулата, бидејќи со спомнатиот член 11 точка 5 од Договорот, Македонија практично се откажува од грижата за Македонците во Пиринска Македонија. Значи, во Договорот, од една страна се задира во идентитетот на македонскиот народ, а истовремено

договорните страни во Преамбулата се повикуваат на принципите од документите на ООН, ОБСЕ и СЕ, а токму актите на овие меѓународни организации содржат задолжителни меѓународни правила од кои произлегува дека идентитетските прашања не може да се договараат како и обврската за почитување на човековите и малцинските права. Односно, меѓународно-правно опсервирано, токму правилата и нормите запишани во меѓународните документи на:

- Обединетите нации (Повелбата, Универзалната декларација за човековите права, Меѓународниот пакт за економските, социјалните и културните права, Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права),

- Советот на Европа (Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства), и

- ОБСЕ (Завршниот документ од Хелсинки – 1975, Завршниот документ на Виенскиот состанок – 1989, Документ од состанокот на Конференцијата за човековата димензија во Копенхаген – 1990, Париската повелба за нова Европа – 1990), севкупно, се во духот на признавањето и почитувањето на човековите и малцинските права. Дури, според овие документи, стабилноста на меѓународниот поредок зависи од тоа во која мера се почитуваат човековите и малцинските права во секоја држава. За валидноста на еден меѓународен договор, за кој се подразбира слободна согласност, потребно е да биде исполнет и условот за дозволен предмет на договарање. Со негирањето на Македонците во Пиринска Македонија можеосновано да се изведе аргументот дека Договорот има недозволен предмет, бидејќи исклучува грижа за Македонците во Бугарија иако државите со мултилатерални и билатерални договори треба да ја регулираат положбата на своите национални малцинства, а не да се откажуваат од грижата за нив. Според меѓународното право, малцинските и човековите права влегуваат во корпусот на правилата *jus cogens* (апсолутно задолжително меѓународно право) од кои државите не се овластени да отстапат по пат на договорен ангажман. Ова е потврдено и од најкомпетентноместо – Комисијата на ООН за меѓународно право. Инаку, членот 11 точка 5 од договорот со која се откажуваме од грижата за Македонците во Пиринска Македонија е препишан од Времената спогодба со Грција од 1995 година (членот 6) со која се откажавме од грижата за Македонците во Егејска Македонија.

1.2. Заканата и договорот

Заканата спрема државата не е дозволена при склучувањето на меѓународните договори (член 52 од Виенската конвенција). Бугарија, со цел да изнуди склучување на овој договор упати закана во смисла дека нема интегрирање/вето за Македонија во евроатланските интеграции доколку не се прифати договорот. Патем, заканите од политичка и економска природа се стара пракса од ЕУ во однос на Македонија веќе 30 години и тоа не какви било закани, туку со отстапки од национално значење на штета на македонскиот народ и македонската држава. Современото меѓународно право ги смета договорите склучени преку закана како апсолутно ништовни. Во овој контекст, се наметнува прашањето дали договорите склучени преку каква била закана се ништовни или релевантно значење има само вооружената закана. Современото меѓународно право е на линијата дека договорите склучени преку каква било закана (вооружена, политичка, економска...) се ништовни. Но, ваквата определба помина тежок пат оти на Виенската конференција во 1969 година имаше контроверзно толкување како од групата на западните држави, така и од групата на „новите држави“ сочинета од Африканците, Азијците и Латиноамериканците, дали под закана се подразбира само вооружениот притисок или го опфаќа и политичкиот и економскиот притисок. „Кога дебатата меѓу различните групи држави стана премногу развлечена едногласно се усвои Декларација за забрана на заканата или употребата на политичка и економска принуда при склучувањето на договор со која се осудува заканата во секоја форма со цел да се принуди една држава да го склучи договорот“. Оваа Декларација е придружена кон Виенската конвенција за договорното право од 1969 година што значи дека

договорите склучени преку каква било закана (вооружена, политичка, економска...) се ништовни.

1.3. Заедничката експертска комисија

Заслужува внимание делот од Договорот (членот 8) со кој се определува дека двете договорни страни, со цел, продлабочување на заемната доверба, ќе формираат Заедничка мултидисциплинарна експертска комисија за историски и образовни прашања, на паритетна основа, за да придонесе за објективно и засновано на автентични и на докази засновани историски извори, научно толкување на историските настани.

При елементарно граматичко толкување на оваа одредба од договорот произлегува дека треба да се толкуваат историските настани на двете земји „на објективно и засновано на автентични и на докази засновани на историски извори“. Меѓутоа, во пракса гледаме сосема друга слика, односно, на петнаесетината досега одржани средби во Скопје и Софија на т.н. Заедничка мултидисциплинарна експертска комисија се врши еднострано толкување само на македонската историја и тоа не какво било толкување, туку со директна негација на македонската средновековна и илинденска историја, со крајна цел, сведување на македонскиот народ на измислена нација после 1944 година кое нешто не се крие и јавно го промовираат бугарски академици, историчари, политичари, сегашни и поранешни. Односно, таквите претензии кон Македонија остануваат неказнети во Бугарија иако тие се спротивни на основните начела на современото меѓународно право, на правниот поредок на ОН и начелата на ОБСЕ.

Значи, се наметнува обврска за толкување само на македонските историски и образовни прашања и подарување на Бугарија на македонски историски личности и настани иако во духот на спомнатата одредба од договорот и формулацијата во „множина“ е дека е потребно објективно и на докази засновани историски извори, научно толкување на овие прашања и кај двете држави. Останува нејасно зошто македонскиот дел од т.н. Заедничка мултидисциплинарна експертска комисија се согласува на ваквиот приод и не бара дословна примена на одредбата која имплицира заедно толкување на историските настани во двете земји потпирајќи се на научни сознанија за природата и настанокот на бугарската нација и држава. Всушност, во таков случај ќе се види целата искривена пропаганда од источниот сосед во однос на негирањето на македонската нација, јазик, историја и култура.

Како илустрација, во продолжение само краток осврт во однос на бугарската историја кој е општопознат и базира на научни историски извори . „...Бугарите се народ кој потекнува од прабугарски турко-татарски племиња, кои од планината Кавказ се доселуваат на Македонскиот/Балканскиот полуостров во VII век, а нивниот водач – Татарот Хан Аспарух е првиот бугарски владетел кој од 679 до 681 година ја основа првата бугарска држава на Балканот, позната како Дунавска Бугарија. Во VII век Бугарите воопшто не го познавале старословенскиот јазик, туку зборувале на својот прабугарски (татарски) јазик сè до IX век. Врховниот бог на кој му се поклонувале Бугарите бил Тангра, а нивната религија е позната како Тангризам. Тангра бил врховен бог и на Хуните, Монголите и Алтајците. Сè до IX век сите бугарски владетели ја носеле титулата Хан (карактеристично за Татарите и Монголите). Во тие два до три века ќе дојде до мешање на Бугарите со античките Тракијци и со неколку словенски племиња кои живееле на територијата на денешна Бугарија. И дури тогаш (крајот на IX век) Бугарите ќе го примат христијанството и старословенскиот јазик, ќе почнат да ги менуваат своите татарски лични имиња со словенски. Но, тие ќе го задржат своето татарско-национално име – Бугари и татарското знаме (бело-зелено-црвена боја). Истото знаме како и бугарското – во иста боја (бело-зелено-црвена боја) денес е национално знаме на Татарите од Република Татарстан. Првиот бугарски владетел кој ќе го прими христијанството и христијанската титула кнез е Борис Први во IX век. Но, денес Бугарија се обидува да ја краде македонската историја и сака да го сокрие своето татарско потекло. Дури, лажно се обидува да ја претстави првата словенска азбука како

бугарска и светите браќа Кирил и Методиј да ги претстави како Бугари кои ја создадоа азбуката и на човештвото му подарија писменост. Кога светите словенски апостоли Кирил и Методиј ја создале словенската азбука во 855 година, Бугарите се турки народ со свој туркчи јазик. Дури, 40 години подоцна Бугарите го воведуваат (како официјален) словенскиот јазик бидејќи најбројна поробена етничка група во нивното царство биле Словените. Словенскиот јазик е туѓ за Бугарите. Да беа Македонците Бугари ќе бевме турки народ и ќе зборувавме туркчи јазик како Гагаузите т.е. Гага – Бугарите во Бугарија и Молдавија. А најважно е што Бугарија го негира и македонскиот јазик и го претставува како некаков старобугарски јазик. Доволно е да се погледне нивното татарско име – Бугари и татарско знаме и станува јасно кои се Бугарите и нивното потекло. На страна ова, сведоци сме дека македонскиот дел од т.н. Заедничка мултидисциплинарна експертска комисија прифаќа на средбите и во Скопје и во Софија да расправа само за македонски историски и образовни прашања. Откако со Договорот со Грција целосно се подари на Грција древната македонска историја, сега со договорот со Бугарија се подарува на Бугарија македонската средновековна и илинденската историја, а сето тоа во согласност со соседската стратегија за негирање на македонскиот народ. Патем, и Договорот со Грција е ништовен поради неговата спротивност со основниот документ на меѓународното договорно право – Виенската конвенција за правото на договорите (членовите 46,52,53). Ваквото поведение од Бугарија и Грција претставува искривување на општо познатите меѓународни факти во обидот Македонија да се претстави како вештачка држава на местото на вистински вештачко создадени држави како што се Грција создадена од западот и Бугарија создадена од царска Русија во XIX век.

2. Ратификација, неважност, депонирање и јазикот на склучување на договорот

2.1. Ратификација на договорот

Договорот меѓу Македонија и Бугарија (членот 13) содржи договорна клаузула дека е потребна ратификација за да се утврди во согласност соста на двете држави да бидат обврзани со договорот. Оттука, изречната одредба во договорот за стапување во сила со ратификација покажува дека ратификацијата не е формален, туку конститутивен елемент на важноста на договорот, кој, за Македонија и Бугарија создава обврски по извршената ратификација. Во однос на ратификацијата, Виенската конвенција за договорното право (членот 14) ги утврдува правилата кои ги предвидуваат случаите кога покрај потписот е потребна и ратификација за еден меѓународен договор да влезе во сила. Односно, ратификацијата ќе се примени само доколку е предвидена со договорот, бидејќи договорните страни се наполно слободни во решавањето кога договорот ќе стапи во сила. Дури, државата може ратификацијата како нејзино дискреционо право да ја одбие или да одбива ратификацијата да се изврши во определен рок ако бил определен таков рок, но доколку ова се прави без оправдана причина, тогаш може да ја дискредитира државата пред меѓународната заедница. Значи, влегувањето во сила на Договорот меѓу Македонија и Бугарија беше условено со неговата ратификација согласно внатрешните уставните процедури на двете договорни страни потребни за негово влегување во сила.

Во овој контекст, согласно со членот 68 од македонскиот Устав, ратификацијата на меѓународни договори во Македонија врши Собранието. Македонското Собрание на седницата одржана на 15 јануари 2018 година со 61 глас „за“ го донесе Законот за ратификација на Договорот за пријателство, добрососедство и соработка меѓу Република Македонија и Република Бугарија. Претходно, во месец ноември 2017 година, Договорот беше ратификуван и во Собранието на Бугарија. Меѓутоа, после ратификацијата извршена од страна на органите предвидени со уставите на Македонија и Бугарија, за ратификацијата да биде полноважна, потребно е двете држави меѓусебно да се известат за извршената ратификација што беше направено со размена на ратификационите инструменти потпишани од претседателите на двете држави како највисоки органи за надворешно застапување. Откако беа завршени ратификационите процедури и извршена размена на ратификационите инструменти меѓу договорните страни, Договорот влезе во сила на 14 февруари 2018 година. Според македонскиот

Устав (членот 69), Собранието може да работи ако на седницата присуствува мнозинство од вкупниот број пратеници или во бројки, потребно е присуство на најмалку 61 пратеник од 120-члениот парламент. Како што спомнав, во собраниската сала при гласањето за Законот за ратификација на Договорот меѓу Македонија и Бугарија беа присутни и гласаа токму 61 пратеник, со што се отсликува длабоката поделеност во Македонија во врска со Договорот иако тој од страна на власта беше најавен еуфорично и импресивно како Договор за пријателство, добрососедство и соработка а кое нешто би требало да претпоставува домашно политичко единство и зборување во еден глас на државата за таков тип на договори, но, во реалноста договорот со Бугарија не се доживува така во Македонија.

7. Одземање на важноста на договорот

До неважност на еден договор доведуваат поништувањето и престанокот, но тие не се идентични правни институти. Поништувањето доведува до неважност на договорот од моментот на неговото склучување (*ex tunc*), додека кај престанокот, договорот ја губи важноста од моментот на настанувањето на основот за престанок (*ex nunc*). Кај ништовноста, договорот во принцип ја губи својата важност независно од волјата на страните, но во овој контекст постојат одредени отстапки во зависност од тоа дали станува збор за основи за апсолутна или релативна ништовност. Основите за апсолутна ништовност доведуваат до ништовност на договорот по автоматизам и независно од волјата на договорните страни, со самото постоење на основот за ништовност на договорот. Основите за релативна ништовност се недостатоци поради кои може да биде поништен договорот, но ништовноста зависи од волјата на страните. До моментот на поништувањето договорот се однесува како полноважен. Меѓутоа, ако биде поништен, договорот се смета за ништовен од моментот на неговото склучување. Виенската конвенција за договорно право предвидува шест основи за ништовност на еден договор (спротивност на договорот со императивната одредба од меѓународното право – *ius cogens*; принуда извршена врз претставникот на една држава или принуда над една држава со закана или со употреба на сила да го склучи договорот; спротивност на договорот со одредбите на внатрешното право за надлежноста за склучување договори; заблуда; измама или корупција на претставникот што го склучил договорот).

Од друга страна, за престанок на договорот е карактеристично тоа што настапува зависно од волјата на страните да ја прекинат важноста на договорот. Следствено на ова, и во услови на постоење на некој од основите за престанок на договорот, страните можат да изразат волја договорот да остане во правна сила. Виенската конвенција предвидува седум основи за престанок на еден договор (согласност на страните; склучување подоцнежен договор; повреда на договорот; дополнителна невозможност за исполнување на договорот; битна промена на околностите под кои е склучен договорот; прекин на дипломатските или конзуларните односи; настанување на нова императивна одредба на меѓународното право). Важно е да се каже дека важноста на меѓународните договори или на согласноста на државата да биде врзана со договорот може да се оспори само согласно основите и во постапка утврдена со Конвенцијата за договорното право од 1969 година (влезе во сила 1980 година) со која меѓународната заедница доби „договор за договорите“ („the Treaty on Treaties“).

Да ја симнеме сега изложената неважност на договорите според Виенската конвенција за правото на договорите, на теренот со македонско-бугарскиот договор. Конвенцијата како меѓународен договор, во целост ги обврзува нејзините членки – договорни страни, а Македонија и Бугарија се потписници на Конвенцијата. Веќе спомнав дека со Договорот се повредуваат меѓународни документи донесени од ООН, ОБСЕ и СЕ кои содржат императивни меѓународни норми – *ius cogens* за човековите и малцинските права од аспект на положбата на Македонците во Пиринска Македонија, со што, основано може да се извлече заклучок за ништовност на договорот според членот 53 од Виенската конвенција. Што се однесува до престанокот на Договорот меѓу Македонија и Бугарија, истиот содржи клаузула за истек на договорот. Имено, во Договорот (член 13) е предвидено да биде во сила за недефиниран период, односно, се склучува на неопределено време со договорна клаузула за негова раскинливост на начин што

секоја договорна страна има право да го раскине договорот со испраќање писмено известување до другата договорна страна дека го раскинува договорот. Договорот ќе престане да биде во сила една година по датумот на приемот на ваквото известување.

8. Депонирање на договорот во ООН

Регистрирањето на меѓународните договори претставува нивно внесување во евиденцијата во системот на ООН. Во смисла на Повелбата на Обединетите нации (член 102) секој меѓународен договор склучен од која било членка на ООН мора да биде регистриран во Секретаријатот на ООН и публикуван во посебни збирки на Обединетите нации (Treaty Series). Значи, за членките на ООН постои обврска да ги регистрираат своите меѓународни договори додека за државите кои не се членки на ООН можат, доколку сакаат, да ги регистрираат своите договори. Иако одредбите на Повелбата за регистрирање на меѓународни договори се задолжителни за членките на ООН, тие не секогаш се придружуваат до нив. Голем број договори остануваат нерегистрирани, а други се регистрираат со големо задоцнување.

Македонија и Бугарија се членки на Обединетите нации и договорот беше регистриран и депониран во Секретаријатот на Обединетите нации на 8 март 2018 година.

9. Јазикот на пишување на договорот

За договорот може да се каже дека е спорен и од аспект на јазикот. Имено, договорите се пишуваат на оној јазик што страните ќе го изберат. Во минатото, до 18 век, латинскиот служел како дипломатски јазик, од 18 век натаму превладува францускиот, а по Првата светска војна започна да се употребува и англискиот јазик. Во оваа насока, двостраните договори обично се склучуваат на јазиците на двете договорни страни, што значи дека договорот треба да се склучи на македонски и бугарски јазик. Во меѓународните односи се случува само страните да го изберат јазикот на едната договорна страна или, пак, поради олеснување, да го искористат јазикот на некоја трета држава, но, меѓународната пракса не ја познава јазичната конструкција содржана во договорот „јазик согласно Уставот на...“. Ваквата формулација оди на линијата на бугарското негирање на македонскиот јазик и сè што е македонско до 1944 година, бидејќи, доколку договорот се склучува и потпишува на официјалните јазици на договорните страни – македонски јазик, согласно Уставот на Република Македонија, а земајќи предвид дека првиот уставен период на современата македонска држава започнува со Уставот на Народна Република Македонија од 31 декември 1946 година како конститутивна членка на поранешната југословенска федеративна заедница, тогаш се имплицира состојба дека до донесувањето на македонскиот Устав не постои македонски јазик туку само дијалект на нечиј (бугарски) јазик. Значи, во договорот нема македонски јазик со своја посебност, туку постои формулацијата „уставен јазик“.

Заклучок

Со договорот со Бугарија како и подоцна склучениот договор со Грција за промена на името (17 јуни 2018) македонската држава продолжува со погрешниот тактички приод на екстремна кооперативност воспоставен на почетокот на самостојноста (1991) кога брзопотезно се согласивме со промена на Уставот (1992), приемот во ООН како „ПЈРМ“ (1993), промена на знамето (1995), т.н. Рамковен договор (2001), катастрофалната територијална поделба (2004), двојазичноста (2017), промена на името (2018) и најново сега отстапките со Бугарија, мислејќи дека така ја импресионираме европската јавност, но, Македонија повратно немаше никаква корист и веќе се доведе во ситуација на дефакто федерализација иако уставно-правно сè уште фигурира како унитарна држава. Наспроти нашата тактика на екстремна кооперативност, од Грција и Бугарија видовме тактика на екстремно почетно отворање одејќи на варијантата колку предметот на преговори е поекстреман, толку по изгледни се шансите да се добие компромис за

тоа што се посакува. Во трудот се изложени меѓународно-правните аспекти на Договорот меѓу Македонија и Бугарија и насоките за одземање на важноста на договорот, тенденцијата од Бугарија за негирање на македонската, нација, јазик, историја и култура, откажување од грижата за Македонците во Пиринска Македонија како и присвојувањето на македонски историски личности и настани. Со Договорот се сторени повеќе прекршувања на општото меѓународно право и правото на меѓународните договори. Во оваа насока, одбраната на националниот карактер на Македонците зависи од поведението на македонската држава. Не постои нешто, што би ѝ дало право на оваа генерација Македонци, во името на претходните и идните генерации, и тоа само на дел којшто живее на територијата на Македонија, да одлучува за се што е македонско во името на сите Македонци во светот. Иронијата да биде поголема, во историјата други ги делеле и обезличувале Македонците, а сега тоа да го прави домашна власт.

Инаку, по завршувањето на целата постапка околу Договорот и негово влегување во сила, во Македонија превладуваат поделени чувства. Кај власта и нејзините странски ментори кои цело време го мониторираа процесот, Договорот го оценија како историски и силно европско однесување, ново историско поглавје и затворање на прашање со кое се трасира патот на пријателство и соработка, модел и инспирација за целиот регион и како што се велеше бетонирање на ЕУ перспективата на Македонија, но патот кон ЕУ и понатаму останува закочен. Од поддршката на странските ментори власта направи еуфорија во земјата, но власта испушта од вид дека и во 1913 година во Букурешт, Романија, странските претставници го поздравиле Букурештанскиот договор, а знаеме како поминаа Македонија и Македонците со тој договор – со целосно распарчување и поделба меѓу Бугарија, Грција и Србија. Од друга страна, за политичката опозиција како и поголем дел од македонскиот народ, договорот е штетен за националните и државните интереси и претставува акт на национално предавство.

Користена литература

1. Бачев, Јанко, Меѓународно – правните основи и постапката за поништување на Договорот меѓу Македонија и Грција, Македонска реч, Скопје, 2022.
2. Vukas, Budislav, Etnicke manjine I medjunarodni odnosi, Skolska knjiga, Zagreb, 1978
3. Манговски, Петар, Меѓународно јавно право, НИП „Нова Македонија“, Скопје, 1985.
4. Роберт Спано, претседател на Европскиот суд за човековите права, Изјава – МИА, Скопје, 6 јуни, 2021.
5. Билатералните односи меѓу Република Македонија и државите од Југоисточна Европа – Преглед на ратификуваните билатерални договори-студија, Собрание на Република Македонија – Парламентарен институт, Скопје, 2017 година
6. Виенска конвенција за договорното право, Службен лист на СФРЈ број 30/1972.
7. Закон за ратификација на Договорот за пријателство, добрососедство и соработка меѓу Република Македонија и Република Бугарија, „Службен весник на РМ“ број 12/2018.
8. Декларација за забрана за воена, политичка или економска принуда при склучување на договори, придружена кон Виенската конвенција за правото на договорите, Конференција на ОН за договорното право, официјални записи – документи од Конференцијата A/CONF.39/11/Add.2, Обединетите нации, Њујорк, 1971.
9. Декларација за принципите на меѓународното право околу пријателските односи и соработката на државите во согласност со Обединетите нации, ОН – Канцеларија за информации од јавен карактер, 1971.
10. Документ од состанокот на Конференцијата за човековата димензија во Копенхаген, Човекови права – темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.
11. Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Човекови права – темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.
12. Завршниот документ на Виенскиот состанок, Човекови права – темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998
13. Завршниот документ од Хелсинки, Човекови права-темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.

14. Комисијата на ООН за меѓународно право, Y-book of ILC, 1966/II.
15. Меѓународен пакт за економските, социјалните и културните права, Човекови права-темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.
16. Меѓународен пакт за граѓанските и политичките права, Човекови права-темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.
17. Повелба на ООН, Обединети нации-Темелни документи, „Нова Македонија“, Скопје 1995.
18. Париската повелба за нова Европа, Човекови права-темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.
19. Привремена спогодба меѓу Република Македонија и Република Грција, „Службен весник на Република Македонија“ број 48/1995
20. Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства, Човекови права – темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.
21. Универзалната декларација за човековите права, Човекови права- темелни документи, Скопје, министерство за правда, 1998.